

Regionaal raamwerk voor Preventie- en Handhavingsplan 2018 - 2021

Kenmerk:
Datum: 15 mei 2018
Contactpersoon: Truus van der Lei
Email: tvanderlei@ggdru.nl

Gemeente
De Ronde Venen

gemeente Montfoort

Gemeente Oudewater

Nieuwegein

gemeente Houten

GEMEENTE
LOPIK

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding en achtergrond	4
2. Probleem- en risicoanalyse	5
2.1 Feiten en cijfers over alcoholgebruik	5
2.2 Risico's van alcoholgebruik door jongeren	6
2.3 Drugs	6
2.4 Naleving leeftijdsgrens bij verstrekken van alcohol.....	7
3. Terugblik op preventie- en handhavingsplannen 2014 – 2017	8
3.1 Zijn de doelstellingen behaald?.....	8
3.2 Evaluatie huidige preventie- en handhavingsplannen.....	9
4. Doelen en Uitgangspunten	10
4.1 Doelstellingen en doelgroep	10
4.2 Uitgangspunten	11
5. Wat gaan we doen?	13
5.1 Voorlichting en publiek draagvlak.....	13
5.2 Beleid en regelgeving	14
5.3 Toezicht en Handhaving.....	15
6. Samenwerking en financiering	17
6.1 Nuchter Verstand Nuchter Verstand.....	17
6.2 Samenwerkingsconvenant Toezicht en Handhaving	17
Bijlage 1 Minimale Wettelijke vereisten Preventie- en Handhavingsplan ..	18
Bijlage 2 Landelijke Evaluatie Drank- en Horecawet 2016	19
Bijlage 3 Cijfers alcohol- en drugsgebruik.....	20
Bijlage 4 Evaluatie Preventie- en Handhavingsplannen 2014–2017.....	22
Bijlage 5 Effectieve interventies.....	34
Bijlage 6 Literatuurlijst	37

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Per 1 januari 2013 heeft er met de vernieuwde Drank- en Horecawet (DHW) een decentralisatie plaats gevonden van de verantwoordelijkheden op het gebied van alcoholbeleid en -preventie naar gemeenten. Met de komst van de nieuwe wet hebben gemeenten nieuwe taken en verantwoordelijkheden gekregen op het gebied van toezicht en handhaving. Hiermee zijn de gemeenten de belangrijkste uitvoerder van de Drank- en Horecawet. In 2014 is de Drank- en Horecawet (DHW) verder aangepast en is de leeftijdsgrens voor alcoholverkoop gewijzigd van 16 naar 18 jaar en werd alcoholbezit in de openbare ruimte van jongeren onder de 18 jaar verboden. De DHW geeft aan dat gemeenten verplicht zijn in een preventie- en handhavingsplan aan te geven hoe ze ervoor zorgen dat er geen alcohol wordt geschonken aan jongeren onder de 18 jaar en op welke manier ze deze regel gaan handhaven (art. 43a DHW).

In de regio Utrecht-West (Stichtse Vecht, Woerden, De Ronde Venen, Oudewater en Montfoort) en Lekstroom (IJsselstein, Lopik, Nieuwegein, Vianen en Houten) wordt al enkele jaren samengewerkt in het project Nuchter Verstand, met als doel alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen en te voorkomen. Vanuit deze samenwerking is in 2014 een eerste regionaal Preventie- en Handhavingsplan 2014-2017 opgesteld. Daarnaast is er sinds eind 2016 ook regionale samenwerking op het gebied van handhaving, wat vorm heeft gekregen in een samenwerkingsconvenant rondom handhaving. In het regionaal raamwerk voor het Preventie- en Handhavingsplan (PHP) dat voor u ligt wordt een vervolg gegeven aan het regionale Preventie- en Handhavingsplan 2014-2017. Gemeenten kunnen dit regionale raamwerk gebruiken als basis voor de invulling van hun verantwoordelijkheden in het kader van de Drank- en HorecaWet.

In deze notitie wordt allereerst een probleem- en risico-analyse van het alcohol- en drugsgebruik van jongeren in de regio beschreven. Vervolgens wordt teruggeblikt op de huidige preventie- en handhavingsplannen en de uitvoering hiervan. In hoofdstuk 3 worden doelen en uitgangspunten voor de komende jaren geformuleerd en wordt in hoofdstuk 4 een beleidsfocus voor de komende jaren gegeven. De basis hiervoor zijn onderzoekscijfers uit Schoolkracht, landelijke onderzoekscijfers van het Trimbos Instituut, informatie uit de landelijke evaluatie van de DHW en informatie afkomstig van de evaluatie van de lokale preventie- en handhavingsplannen. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 aangegeven op welke manier er in de regio wordt samengewerkt op het gebied van alcoholpreventie en -handhaving.

Met de DHW wordt een juridische basis gegeven voor de verbinding tussen preventie en handhaving. Dit is een bevestiging van de aanpak binnen Nuchter Verstand, waarbij we ervan uit gaan dat alleen met een combinatie van (alcohol)preventie, regelgeving en handhaving we het gebruik van alcohol en drugs door jongeren effectief tegen kunnen gaan. Bij het opstellen van dit raamwerk zijn dan ook meerdere afdelingen binnen de gemeenten betrokken geweest en ook meerdere type maatregelen worden ingezet bij de aanpak van alcohol- en drugsproblematiek.

2. Probleem- en risicoanalyse

2.1 Feiten en cijfers over alcoholgebruik

In het kort zien we in de afgelopen beleidsperiode de volgende trends:

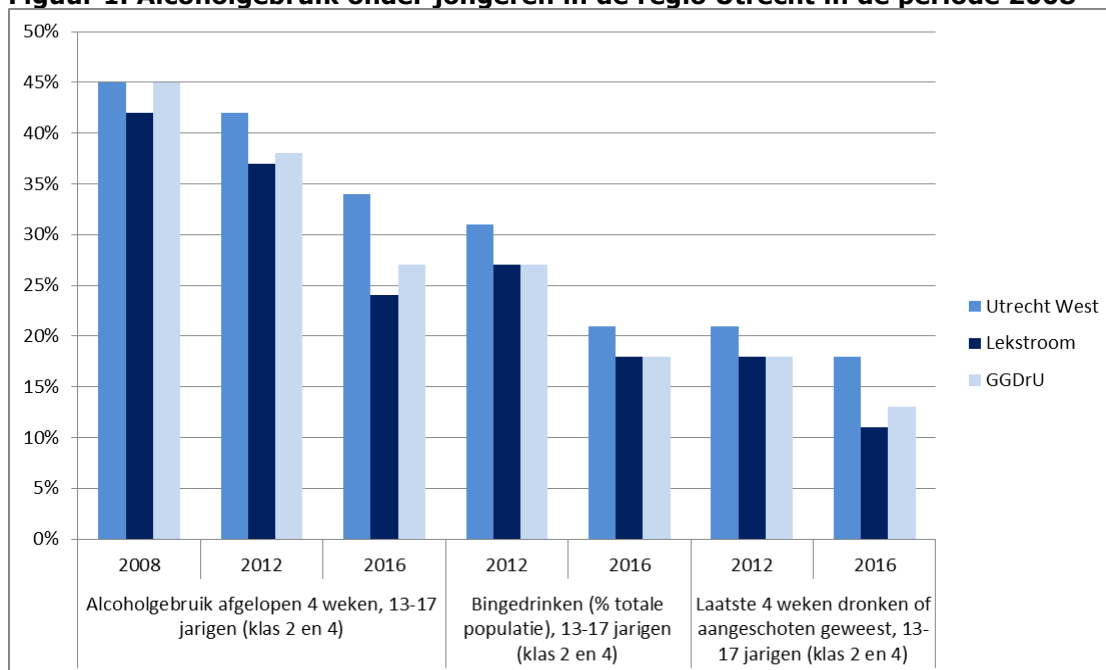
- De startleeftijd waarop jongeren gaan drinken is omhoog gegaan
- Het aantal jongeren dat alcohol drinkt is gedaald
- Als jongeren drinken, drinken ze veel: bingedrinken (5 glazen of meer drinken per gelegenheid) blijft onverminderd hoog.

In 2003 waren Nederlandse jongeren koplopers in Europa als het ging om bingedrinken (Hibell e.a., 2004). Afgelopen decennium is sterk ingezet op het voorkomen van alcoholgebruik door jongeren onder de 16 jaar. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen en leidde tot een spectaculaire afname in drankgebruik onder jonge pubers (Verdurmen e.a., 2012). Na verhoging van de leeftijdsgrens in 2014 neemt het alcoholgebruik onder jongeren jonger dan 16 jaar verder af. Het bingedrinken onder de jongeren die wèl alcohol drinken, blijft echter ongewijzigd hoog.

De landelijke trends zijn ook terug te zien in de regio Utrecht-West en de regio Lekstroom. Het percentage jongeren in regio Utrecht dat aangeeft de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken, is aanzienlijk gedaald van 45% in 2008 naar 38% in 2012 en naar 27% in 2016. Ook het percentage van het totaal aantal jongeren dat zegt regelmatig meer dan 5 drankjes per gelegenheid te drinken is afgenomen van 27% in 2012 naar 18% in 2016.

Wat echter onverminderd hoog blijft en daarmee ook zorgelijk, is dat tweederde van de alcoholdrinkende jongeren aangeeft de afgelopen maand 5 drankjes of meer per gelegenheid te hebben gedronken. Daarnaast zegt 11% van de jongeren de afgelopen vier weken dronken of aangeschoten te zijn geweest. Hoewel dit percentage gedaald is, is dit nog steeds een hoog percentage gezien de leeftijd (13 tot 17 jaar) van de jongeren.

Figuur 1. Alcoholgebruik onder jongeren in de regio Utrecht in de periode 2008 - 2016

Bron: Schoolkracht, GGD regio Utrecht

Het percentage ouders dat alcoholgebruik van hun kind(eren) niet afkeurt is sinds 2008 gedaald van 48% naar 44% in de regio Utrecht. Dit geeft wel aan dat het gebruik van alcohol sociaal en cultureel diep in onze samenleving is geworteld. Uit onderzoek van het Trimbos Instituut blijkt dat leerlingen minder vaak alcohol drinken als hun ouders hier duidelijke regels over stellen (Koning et al., 2013).

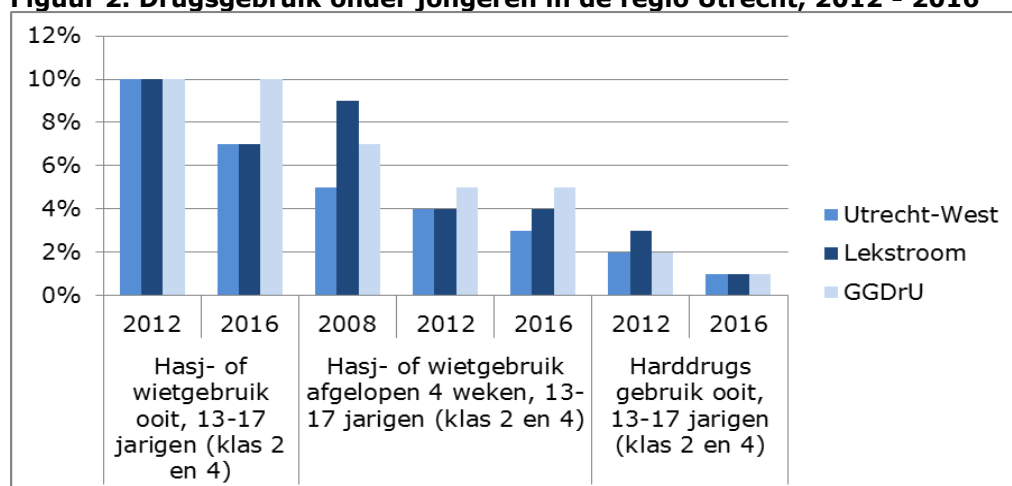
2.2 Risico's van alcoholgebruik door jongeren

Te veel en te vaak alcohol drinken is een risicofactor voor ongeveer 60 verschillende ziekten waaronder kanker, hart- en vaatziekten, long- en leverziekten (WHO, 2011). Als jongeren in hun puberjaren veel drinken, neemt de kans toe dat ze later problemen met hun drankgebruik krijgen. De laatste jaren is er meer aandacht gekomen voor de gevolgen van alcohol voor de ontwikkeling van het puberbrein. De hersenen ontwikkelen zich tot gemiddeld het 24^e jaar. Alcohol verstoort die ontwikkeling en dat kan van invloed zijn op het karakter en gedrag van jongeren. Daarnaast lopen jongeren meer risico's op alcoholvergiftigingen, (verkeers)ongevallen, onveilig seksueel gedrag, zijn ze onder invloed van alcohol vaker betrokken bij vandalisme en uitgaansagressie. Jongeren die vroeg beginnen met drinken presteren over het algemeen slechter op school en verzuimen vaker. Kortom, alcohol is een riskante stof voor jongeren in ontwikkeling.

2.3 Drugs

De meeste jongeren die drugs gebruiken, gebruiken het middel maar één of een paar keer. Een kleine groep blijft vaker gebruiken. Het belangrijkste gezondheidsrisico van drugsgebruik is een afname van het reactie- en concentratievermogen en verslechtering van het korte termijngeheugen. Dit kan negatieve effecten hebben op school- en werkprestaties of in het verkeer. In de onderstaande figuur is te zien hoeveel jongeren ooit hasj of hard drugs hebben gebruikt en hoeveel jongeren de afgelopen 4 weken hasj hebben gebruikt. Onder hard drugs wordt verstaan XTC, Amfetamine, Heroïne, Cocaine en Hallucinogenen (o.a. paddo's).

Figuur 2. Drugsgebruik onder jongeren in de regio Utrecht, 2012 - 2016

Bron: Schoolkracht, GGD regio Utrecht

Eind 2015 heeft de GGD regio Utrecht aanvullend onderzoek gedaan naar het drugsgebruik onder jongeren in de regio Lekstroom en Utrecht-West. Hierbij is gebruik gemaakt van data van de Schoolkrachtmonitor, literatuuronderzoek en interviews met sleutelfiguren.

Enkele conclusies uit het onderzoek zijn dat van alle soorten drugs, cannabis het meest wordt gebruikt door jongeren van 15 – 24 jaar. Jongeren met een laag sociaaleconomische status of gezinsproblemen gebruiken vaker drugs. Onderwijsniveau en etniciteit lijkt niet van invloed te zijn op het gebruik van drugs. Wat wel een rol speelt is de houding van vrienden ten opzichte van drugs. Verder komt naar voren dat XTC-gebruik gerelateerd is aan intensief uitgaan, en vooral op feesten en festivals wordt gebruikt. Meer feesten en festivals bezoeken is gerelateerd aan meer XTC gebruiken (Goossens et al., 2013).

De aanbevelingen in het drugsonderzoek zijn om in de aanpak van drugs te focussen op het tegengaan van gebruik van jongeren onder de 18 jaar, de aanpak van dealen in de buurt van scholen en het informeren van ouders en jongeren over de risico's van drugsgebruik. Verder wordt aanbevolen om in lokale ketens (vroeg-)signalering te versterken. Het belang van (vroeg)signalering is vooral groot bij jongeren die excessief blowen; veel sleutelpersonen geven aan dat dergelijk gedrag vrijwel altijd gerelateerd is aan andere problemen bij de jongeren zelf of in het gezin. Regelmatige scholing van de diverse professionals op signalering van (problematisch) drugsgebruik is van belang.

2.4 Naleving leeftijdsgrens bij verstrekken van alcohol

Uit landelijk onderzoek in 2016 (Kruize et al., 2016) blijkt dat de leeftijdsgrenzen gemiddeld door 38% van de verstrekkers wordt nageleefd. Vooral de ketensupermarkten en slijterijen doen het hierbij goed; ruim 60% van hen hanteert de leeftijdsgrenzen zoals het moet. Echter, bij cafetaria's, horecagelegenheden en sportkantines (17%) is er nog veel winst te behalen wat betreft het naleven van de leeftijdsgrenzen. Bij deze alcoholverkopers hanteert slechts 29% (cafetaria's), 21% (horeca) en 17% (sportkantines) de leeftijdsgrenzen op een correcte wijze. Uit ditzelfde onderzoek blijkt dat het vragen naar het identiteitsbewijs van de aspirant koper een belangrijk instrument is in de naleving van de leeftijdsgrenzen (Kruize et al., 2016).

Voor de regio Utrecht zijn geen betrouwbare nalevingscijfers beschikbaar.

3. Terugblik op preventie- en handhavingsplannen 2014 – 2017

De gemeenten in de regio Lekstroom en Utrecht-West zijn door middel van een digitale vragenlijst gevraagd om hun ervaringen met hun Preventie- en Handhavingsplan 2014 – 2017 te delen. Door zes van de tien gemeenten is een vragenlijst ingevuld. Het doel hiervan is van elkaars ervaringen te leren en richting te geven aan de invulling van de preventie- en handhavingsplannen voor de komende periode.

3.1 Zijn de doelstellingen behaald?

De tien gemeenten die samenwerken in Nuchter Verstand hadden grotendeels dezelfde doelstellingen in hun Preventie- en Handhavingsplan opgenomen, de percentages die hierbij genoemd worden verschillen per gemeente. De cijfers uit de Jeugdmonitor zijn gebruikt om te evalueren of de doelstellingen zijn behaald. Deze cijfers zijn echter niet voor elke gemeente beschikbaar. Dat betekent dat niet voor elke doelstelling vastgesteld kan worden of deze gehaald is in elke gemeente. De cijfers zijn wel op subregionaal niveau beschikbaar (regio Lekstroom en regio Utrecht-West).

- **Het aantal jongeren onder de 16 jaar dat ooit gedronken heeft is afgenomen**
Door een gewijzigde vraagstelling in de Jeugdmonitor is het aantal kinderen onder de 16 jaar dat ooit gedronken heeft niet vergelijkbaar met eerdere jaren. Wel is een behoorlijke afname te zien in het percentage jongeren dat recent gedronken heeft (de afgelopen vier weken). Dit is in Utrecht-West gedaald van 45% in 2008 naar 42% in 2012 en naar 34% in 2016. Voor de regio Lekstroom is dit gedaald van 42% in 2008 en 37% in 2012 naar 24% in 2016. Daarnaast stijgt de beginleeftijd waarop kinderen voor het eerst alcohol drinken. Het aantal binge-drinkers (meer dan 5 glazen per gelegenheid) blijft echter onverminderd hoog: ruim tweederde van de jongeren die drinken, heeft recent meer dan 5 glazen per gelegenheid gedronken.
  - **Aanbeveling:** We zijn op de goede weg, maar er is zeker nog werk te doen. Het verdient aanbeveling om de komende jaren blijvend in te zetten op een verdere daling van het aantal jongeren dat drinkt. En daarnaast in te zetten op het terugdringen van binge-drinken. Passend hierbij is om ook in te zetten op het voorkomen van dronkenschap / doordrinken bij 18 – 24 jaar.
- **Ouders keuren alcoholgebruik van hun kinderen onder de 18 jaar af.**
Dit percentage is de afgelopen vier jaar slechts heel licht afgenomen (zie bijlage xx). Ouders lijken zich (nog) niet altijd te realiseren wat de schadelijke gevolgen zijn van alcohol voor hun kinderen onder de 18 jaar en/of weten niet hoe ze hier goede afspraken over kunnen maken met hun kinderen.
  - **Aanbeveling:** Het verdient aanbeveling om in het preventie- en handhavingsplan voor de komende vier jaar blijvend aandacht te besteden aan het bereiken van ouders.
- **Leeftijdsgrenzen worden nageleefd.**
Er zijn in de regio nauwelijks betrouwbare cijfers beschikbaar over in welke mate de alcoholverstrekkers de leeftijdsgrenzen correct naleven. Het is daarom niet mogelijk om hier uitspraken over te doen.
  - **Aanbeveling:** Eens in de twee of vier jaar nalevingsonderzoek uitvoeren met als doel inzicht te krijgen in de nalevingspercentages per sector en per gemeente, om dit te gebruiken als beleidsinstrument.

3.2 Evaluatie huidige preventie- en handhavingsplannen

In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de antwoorden die gegeven zijn op de vragenlijst ter evaluatie van de preventie- en handhavingsplannen. De vragenlijst is door zes van de tien gemeenten ingevuld (Woerden/Oudewater, Lopik, Houten, Nieuwegein en De Ronde Venen). Bij de overige gemeenten waren er personeelwisselingen waardoor de vragenlijst niet of slechts gedeeltelijk ingevuld kon worden (IJsselstein, Montfoort, Vianen en Stichtse Vecht). De antwoorden op vragenlijsten zijn zo divers dat het niet mogelijk is een beknopte samenvatting te geven. Op de volgende punten is er echter wel een lijn uit te halen.

Preventie

In het algemeen zijn de voorgenomen maatregelen op het gebied van preventie ook uitgevoerd, waarbij prioriteit is gegeven aan jongeren in de leeftijd van 13 tot 18 jaar en hun ouders. Enkele gemeenten geven hierbij aan dat het betrekken van ouders een lastig punt blijft. Alle gemeenten geven aan dat zij de afgelopen jaren geïnvesteerd hebben in het agenderen van het onderwerp bij sportverenigingen en het ondersteunen van de sportverenigingen in het maken van alcoholbeleid. Verder wordt genoemd dat bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventie-activiteiten er de laatste jaren meer regionaal samengewerkt is.

BOA capaciteit

Met de invoering van de wet kregen de BOA's van de gemeenten er een nieuwe taak bij. Voldoende beschikbare capaciteit van gekwalificeerde BOA's (met DHW-bevoegdheid) opbouwen en behouden was voor vrijwel alle gemeenten een aandachtspunt, o.a. door personeelsverloop. Hierdoor kampten meerdere gemeenten met (tijdelijke) onderbezetting van de BOA's. De personele uitwisseling van BOA's op regionaal niveau wordt gezien als een aanwinst en ook de regionale kennisuitwisseling voor de BOA's wordt gewaardeerd. De komende jaren kan dit nog verder ontwikkeld en verbeterd worden.

Handhaving en toezicht

Alle gemeenten hebben ervaringen opgedaan met mystery-shoppers. De ervaringen hiermee zijn overwegend positief; gemeenten geven aan dat het een effectieve methode is om de naleving van leeftijdsgrenzen te controleren. Twee gemeenten geven aan te beschikken over cijfers over het naleefpercentage, door middel van rapportages van de BOA's, maar dat de aantallen te klein zijn om hier algemene uitspraken over te doen. De andere gemeenten geven aan geen betrouwbare cijfers over naleving te kunnen leveren.

Meerdere gemeenten geven aan dat zij prioriteit hebben gegeven aan controles van sportverenigingen, omdat hier veel jongeren komen en de naleving minder op orde is. Er is minder prioriteit gegeven aan de controles van supermarkten, omdat de naleving van leeftijdsgrenzen hier redelijk op orde is.

Door enkele gemeenten is gewerkt met een risico-afweging om te komen tot een prioritering in de handhaving. Gewenste wegingsfactoren hierin zijn: plekken waar veel jongeren (tot 20 jaar) komen, locaties waar alcohol per kan of liter verkocht wordt of locaties die een all-inclusive-prijs hanteren.

Sanctionering

Hoewel er geconstateerd wordt dat de naleving van de leeftijdsgrenzen (nog) niet goed op orde is, zijn er de afgelopen beleidsperiode geen sancties opgelegd, één gemeente uitgezonderd. Wel zijn er waarschuwingen gegeven aan alcoholverstrekkers. De regionale sanctioneringstabel wordt daarbij door alle gemeenten als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt door twee gemeenten opgemerkt dat er wel een aanpassing van de regionale sanctioneringstabel gewenst is voor kleinere overtredingen.

4. Doelen en Uitgangspunten

4.1 Doelstellingen en doelgroep

Doelgroep

De doelgroep van het Preventie- en Handhavingsplan zijn jongeren en jong volwassenen tot 24 jaar en hun ouders/verzorgers, met het accent op de groep onder de 18 jaar. Alcohol is schadelijk voor de ontwikkeling van de hersenen van jongeren. Daarnaast kan overmatig drinken van alcohol leiden tot risicovol gedrag. In de wet is de leeftijdsgrens voor verkoop en bezit van alcohol 18 jaar. Hoe toezicht op de naleving van deze leeftijdsgrens is een belangrijke prioriteit binnen het preventie- en handhavingsbeleid in de gemeenten in de regio Utrecht-West en Lekstroom. Voor de 18-24 jarigen gaat het vooral om het voorkomen van overmatig alcoholgebruik en dronkenschap.

Doelstellingen

De hoofddoelen van het Preventie- en Handhavingsbeleid zijn:

1. Het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren neemt verder af.

Dit meten we met de gegevens uit de Jeugdmonitor van de GGD regio Utrecht. Concreet willen we het volgende bereiken:

- Het aantal jongeren onder de 16 jaar dat ooit alcohol gedronken heeft daalt tot onder de 20% in 2021. Dit is nu gemiddeld 23% in de regio Utrecht (2016).
- Het aantal jongeren onder de 18 jaar dat ooit alcohol gedronken heeft daalt tot onder de 50% in 2021. Dit is nu gemiddeld 58% in de regio Utrecht (2016).
- Het percentage tweede- en vierdeklassers dat ooit harddrugs gebruikt heeft neemt niet toe en blijft 1% of minder in 2021 en het aantal jongeren onder de 18 jaar dat ooit gebloed heeft daalt onder de 5% in 2021. Dit is nu gemiddeld 7% in de regio Utrecht (2016).

2. Er is (meer) inzicht in de naleving van de leeftijdsgrens door alcoholverstrekkers in de regio.

3. De naleving van de leeftijdsgrens door alcoholverstrekkers is verbeterd, met name in de horeca, de sportkantines en snackbars.

Dit meten we door (eens in de vier jaar) nalevingsonderzoek te doen. We beginnen met een nulmeting en dit wordt na vier jaar herhaald. Het onderzoek wordt gebruikt als beleidsinstrument, om meer inzicht te krijgen in de naleving door alcoholverstrekkers en prioriteiten te kunnen stellen.

4. De norm 'geen alcohol onder de 18 jaar' is breder geaccepteerd.

Dit meten we met gegevens uit de Jeugdmonitor van de GGD regio Utrecht. Concreet willen we het volgende bereiken:

- Het percentage ouders dat het drinken van alcohol van hun kinderen afkeurt stijgt tot boven de 40%. Dit is nu gemiddeld 56% in de regio Utrecht (2016).

4.2 Uitgangspunten

- *Integrale aanpak*

Alcoholgebruik is niet alleen een individuele keuze, maar wordt grotendeels mede bepaald door de omgeving, zoals de prijs van alcohol, de beschikbaarheid van alcohol, de leeftijdsgrenzen en naleving en handhaving daarvan, de aanwezige promotie van alcohol, de normen in de sociale omgeving van het individu (bijvoorbeeld van ouders) en het overheidsbeleid.

Een eenzijdige aanpak gericht op slechts één of twee van dergelijke factoren werkt niet. Alcoholbeleid- en uitvoering hiervan kan alleen effectief zijn als het integraal wordt aangepakt. Dit wordt weergegeven in het onderstaande preventiemodel van Reynolds richtinggevend, waarbij de aanpak zich richt op drie pijlers, namelijk:

- beleid en regelgeving (grenzen stellen)
- publiek draagvlak en voorlichting (grenzen overdragen) en
- handhaving (grenzen bewaken).

Model Reynolds

Alcohol- en drugsbeleid kan alleen effectief worden ingezet als er aandacht is voor elke pijler. Het geven van enkel voorlichtingslessen op scholen alleen is niet voldoende. Het creëren van acceptatie van de norm 'geen alcohol onder de 18 jaar' bij ouders en alcoholverstrekkers is een noodzakelijke voorwaarde voor gedragsverandering. Ook de beschikbaarheid van alcohol en daarmee de controle en handhaving van de naleving van de leeftijdsgrenzen door alcoholverstrekkers is een essentieel onderdeel in het alcoholbeleid.

Landelijk is in 2016 het Alcoholmanifest opgesteld door een aantal landelijke en regionale organisaties uit de (verslavings)zorg (Alcoholmanifest, 2016). Zij vragen aandacht van de overheid en politiek voor een effectief alcoholbeleid en benoemen daarbij de 'Three Best Buys', drie beleidsmaatregelen opgesteld door het Wereld Economisch Forum en de Wereldgezondheidsorganisatie die betaalbaar, uitvoerbaar en kosteneffectief zijn. De 'Three Best Buys' zijn: verhoog de prijs van alcohol (1), beperk de beschikbaarheid van alcohol (2) en verbied alcoholreclame (3), ondersteund door bewustwordingscampagnes.

Ook uit internationale literatuur komt naar voren dat integrale beleidsmaatregelen het meest effectief zijn. De meest kosten-effectieve beleidsmaatregelen die hieruit naar voren komen zijn: prijsverhoging, beperken van de beschikbaarheid van alcohol, maatregelen om alcohol in het verkeer terug te dringen en kortdurende interventies voor mensen die afhankelijk zijn van alcohol en/of hier een hoog risico voor hebben (Babor et al., 2010).

- *Positieve benadering*

Uit de gedragswetenschappen komt naar voren dat het benoemen en stimuleren van het gewenste gedrag van belang is bij het tot stand brengen van gedragsverandering. Bij de uitvoering van het alcohol- en drugsbeleid kiezen we dan ook voor een positieve insteek. Richting alcoholverstrekkers willen we niet slechts 'straffen' door middel van handhaving en sanctionering, maar ook ondersteunen en in gesprek gaan. Verder willen we positieve voorbeelden laten zien, gewenst gedrag belonen en in gesprek gaan met alcoholverstrekkers om te kijken waar belemmeringen voor naleving weggenomen kunnen worden. Dat neemt niet weg dat 'de grens bewaken' door middel van handhaving onverminderd van belang is.

- *Samenwerking in de regio waar dat kan*

Jongeren beperken zich in hun dagelijks leven niet tot hun eigen gemeente; school, sporten, uitgaan en vrienden strekken zich vaak uit over de gemeentegrenzen. Van belang is om in de regio gezamenlijke 'grenzen te stellen', namelijk 'geen alcohol onder de 18 jaar en geen drugs' en deze ook op gelijke wijze te bewaken, om een zogenaamd 'waterbedeffect' te voorkomen. Kennisuitwisseling over wat werkt in de aanpak van alcohol- en drugsproblematiek staat hierbij centraal en waar mogelijk worden gezamenlijke acties op het gebied van preventie en handhaving uitgezet.

Om aan de slag te gaan op de drie pijlers van het alcohol- en drugsbeleid, is er ook inzet nodig van verschillende partijen, binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Samenwerking is er nodig tussen openbare orde en veiligheid, jeugd, samenleving en handhaving & toezicht. Daarnaast is het van belang om andere partijen te betrekken, zoals wijkteams, jongerenwerk, onderwijs, Jellinek, GGD, politie, horeca en sportverenigingen.

- *Samenhang met andere programma's*

De basis voor de Preventie- en Handhavingsplannen is de maatschappelijke opgave van gemeenten en GGD om jongeren een gezonde en veilige basis te bieden waarin zij kunnen opgroeien tot gezonde volwassenen. De Preventie- en Handhavingsplannen staan dan ook niet op zichzelf. Het beleid maakt deel uit van het gemeentelijke gezondheidsbeleid. In de DHW wordt de ontwikkelingscyclus van de PHP's dan ook verbonden met die van de lokale nota's gemeentelijk gezondheidsbeleid.

5. Wat gaan we doen?

Dit regionaal raamwerk Preventie- en Handhavingsplan 2017-2021 is de basis voor de invulling van de lokale Preventie- en Handhavingsplannen. In dit hoofdstuk wordt een aanzet gegeven voor de beleidsfocus van alcoholpreventie en –handhaving in de komende jaren.

Regionaal zal vooral worden ingezet op kennisuitwisseling; wat werkt goed, wat is een effectieve aanpak en het delen van goede voorbeelden. Daarnaast kan er vanuit de regionale samenwerking een bijdrage worden geleverd aan de ontwikkeling van een model of stramien voor bepaalde acties, die lokaal ingezet worden.

5.1 Voorlichting en publiek draagvlak

- *Voorlichting aan ouders over alcohol en drugs stimuleren*

Ouders weten niet altijd hoe om te gaan met het uitgaansgedrag van hun puber. Daarnaast onderschatten ze hun eigen invloed, terwijl zij wel degelijk invloed hebben op het alcohol- en drugsgebruik van hun kinderen. Ook zijn zij lang niet altijd op de hoogte van de risico's van alcohol- en drugsgebruik. Beschermende factoren zijn een goede band tussen ouder en kind en een duidelijke normstelling door de ouders. Om deze reden willen we de komende jaren (meer) inzetten op voorlichting aan ouders via diverse kanalen, zoals ouderavonden op scholen, in sportverenigingen, via de Jeugdgezondheidszorg van de GGD en lokale media. De focus ligt hierbij vooral op gedrag en ondersteuning in hun rol als ouder, en minder op kennis en motivatie. Er wordt zoveel mogelijk samengewerkt met bestaande netwerken of initiatieven, zoals Ouders Lokaal, sportverenigingen, het Centrum voor Jeugd en Gezin en ouderraden van scholen. Daarnaast wordt waar mogelijk gewezen op de bestaande websites www.hoepakjijdataan.nl en www.uwkindenalcohol.nl.

- *Scholen ondersteunen bij alcohol- en drugsbeleid*

De school is een belangrijke omgeving voor jongeren. In overleg met de VO-scholen in de regio wordt gekeken op welke manier zij ondersteund kunnen worden bij het vormgeven en implementeren van hun alcohol- en drugsbeleid. De GGD en de Jellinek voeren dit uit, in nauwe samenspraak met de gemeenten.

Daarnaast wordt het primair onderwijs ondersteund in het versterken van de weerbaarheid van leerlingen. Op dit moment is er geen algeheel overzicht op welke manier de scholen voor primair onderwijs in de regio werken aan weerbaarheid. Dit wordt in kaart gebracht, om vervolgens de scholen hier adequaat in te kunnen ondersteunen. Dit wordt uitgevoerd door de GGD, Centrum voor Jeugd en Gezin en de gemeenten, in overleg met het onderwijsveld.

- *IkPas*

Het drinken van alcohol is sociaal en cultureel behoorlijk geaccepteerd in onze samenleving en wordt al snel geassocieerd met 'gezellig' en 'het hoort bij een feestje'. Om deze norm over alcoholgebruik te beïnvloeden en mensen bewust te maken van hun eigen alcoholgebruik, blijven we inzetten op de publiekscampagnes IkPas. We maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van de materialen en middelen die ontwikkeld worden vanuit het landelijke campagneteam. De GGD ondersteunt deze campagne regionaal.

- *Signalering alcohol- en drugsproblematiek*

Met name ten aanzien van drugsgebruik van jongeren is het van belang dat jongerenwerkers, leerkrachten, huisartsen en andere zorg- en welzijnsprofessionals signalen van (problematisch) gebruik weten te herkennen en elkaar weten te vinden op dit terrein. Het versterken van signalering, deskundigheidsbevordering en netwerkoverleg zijn dan ook aandachtspunten voor de komende jaren.

- *Meer inzicht in incidentie alcoholintoxicatie (comazuipen) bij jongeren*

Momenteel zijn er geen cijfers beschikbaar over hoeveel jongeren in de regio in het ziekenhuis terecht komen met alcoholvergiftiging. De komende jaren streven we naar inzicht hierin en het jaarlijks analyseren van deze cijfers. Ook wordt dit gebruikt om samen met de ziekenhuizen en de Jellinek te kijken waar verbeteringen mogelijk zijn in de aanpak en nazorg van comazuipers. Dit wordt opgepakt door de GGD in samenwerking met de Jellinek en de ziekenhuizen.

In bijlage 5 is een overzicht opgenomen van effectieve interventies op het gebied van voorlichting en educatie/publiek draagvlak.

5.2 Beleid en regelgeving

- *Afstemming tussen Preventie en Handhaving*

De afgelopen jaren is afstemming en een voorzichtige, vaak nog incidentele, samenwerking tussen preventie en handhaving in de regio en binnen de gemeenten op gang gekomen. Zo is er rondom de actieweek 'Nix zonder ID' in meerdere gemeenten samengewerkt tussen preventie en handhaving. Verder is er informatie-uitwisseling tussen het regio-overleg Nuchter Verstand en het regionale uitwisselingsoverleg rondom handhaving. De komende jaren willen we deze samenwerking tussen preventie en handhaving verder versterken en bevorderen.

- *Regionale sanctioneringstabel*

In 2013 is een regionale sanctioneringstabel vastgesteld waar de gemeenten in de afgelopen beleidsperiode mee gewerkt hebben. Een enkele gemeente heeft deze tabel inmiddels aangepast op de eigen lokale situatie. Het verdient aanbeveling om te kijken of de huidige sanctioneringstabel aanpassing nodig heeft, met name in het onderscheid maken tussen kleine en grote overtredingen.

- *Regelgeving bij evenementen*

Het naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol is een extra aandachtspunt tijdens grote evenementen. Om organisatoren van evenementen hierbij te ondersteunen is vanuit de samenwerking in Nuchter Verstand een brochure uitgegeven. Wanneer organisatoren van evenementen een vergunning aanvragen voor het schenken van alcohol, wordt de toezending van deze brochure ook in de komende jaren gecontinueerd.

5.3 Toezicht en Handhaving

- *Gericht toezicht aan de hand van een risico-analyse*

Met het maken van een risico-afweging worden de zogenaamde hotspots in kaart gebracht. Hotspots zijn plaatsen waar de naleving van de DHW in het geding is. Dat kunnen plaatsen zijn met een hoog risico wat betreft alcoholverstrekking aan jongeren onder de 18 jaar en/of plaatsen met een hoog risico op klanten die in dronkenschap verkeren. Het maken van een risico-afweging heeft tot doel de beschikbare (en doorgaans beperkte) capaciteit op het gebied van handhaving zo effectief mogelijk in te zetten.

De afgelopen jaren is ervaring opgedaan met het maken van een risico-afweging op basis van een regionaal model. Hierbij sloten de gebruikte wegingsfactoren niet altijd aan op de lokale situatie. Het verdient aanbeveling om het werken met een risico-analyse voort te zetten, maar de wegingsfactoren hierin te herzien. Bruikbare wegingsfactoren zijn: plaatsen waar veel jongeren tussen de 16 – 20 jaar komen, gemengd publiek (jong/oud), plaatsen waar alcohol per literkan wordt verkocht of die een all-in-prijs hanteren.

Verder kan er naar de verschillende settings gekeken worden, namelijk:

- Supermarkten
- Slijterijen
- Horeca
- Snackbars
- Evenementen
- Sportkantines
- Jongerencentra
- Openbare ruimte

Settings waarvan bekend is dat zij de naleving van de DHW minder goed op orde hebben, krijgen een hogere prioriteit bij het maken van de risico-afweging. Eén van de settings die een hoger risico hebben op onjuiste naleving van de DHW zijn de sportkantines (zie ook volgend punt).

Elke gemeente in de regio inventariseert jaarlijks de eigen hotspots en stelt hiermee de prioriteiten voor handhaving vast. Daarbij wordt een verdeling gemaakt in o.a. basiscontroles (controle op de vergunning, naleven van de algemene regels) en leeftijdscontroles (controle op het verstrekken van alcohol aan jongeren onder de 18 jaar) en bijzondere controles of een combinatie van deze controles (bijvoorbeeld bij evenementen).

- *Sportverenigingen*

De afgelopen jaren is in de regio veel geïnvesteerd in het onder de aandacht brengen van verantwoord alcoholbeleid bij sportverenigingen. Doordat sportverenigingen met (wisselende) barvrijwilligers werken en er veel gemengd publiek is, is blijvende aandacht hiervoor gewenst. In de aanpak wordt gekeken op welke manier preventie en handhaving hier nauw in kunnen samenwerken, naar Tilburgs voorbeeld.

- *Inzet van Mystery Shoppers*

Om naleving van de leeftijdsgrenzen door alcoholverstrekkers te bevorderen wordt ingezet op regelmatige inzet van mystery shoppers. Dit is de enige manier om de naleving van leeftijdsgrenzen goed te kunnen toetsen.

- *Nalevingsonderzoek*

In de regio zijn er weinig tot geen betrouwbare cijfers beschikbaar over het naleefpercentage door alcoholverstrekkers in de verschillende sectoren zoals horeca, sportverenigingen, supermarkten, slijterijen en andere verstrekkers. In de komende periode oriënteren we ons op de wenselijkheid en haalbaarheid van nalevingsonderzoek in de regio.

- *Aanpak dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven*

Eén van de uitdagingen voor gemeenten is de aanpak van het binge-drinken en dronkenschap bij jongeren en jongvolwassenen. Het drinken van grote hoeveelheden alcohol gebeurt vaak voorafgaand aan, en ook tijdens het uitgaan. Zowel in de reguliere horeca als op evenementen. Gekeken zal worden hoe dit in overleg met de horeca (beter) aangepakt kan worden en zal er kennisuitwisseling op dit onderwerp plaats kunnen vinden tussen gemeenten.

6. Samenwerking en financiering

6.1 Nuchter Verstand

Vanaf 2014 werken de tien gemeenten in de regio Utrecht-West en Lekstroom met elkaar samen in het programma Nuchter Verstand. Dit is een meerjarenaanpak tot in elk geval eind 2019 die zich richt op de doelstelling: *"Het tegengaan en voorkomen van alcohol door jongeren in de leeftijd van 10 tot 18 jaar, waarbij de focus zal liggen op het zo lang mogelijk uitstellen van alcoholgebruik."*

Jongeren beperken zich in hun dagelijks leven niet tot hun eigen gemeentegrenzen: ze verplaatsen zich naar elders voor school, sport of uitgaan. De effecten van preventie- en handavingsmaatregelen nemen toe als alcoholverstrekkers en jongeren geconfronteerd worden met gelijksoortige regels en sancties in de wijde omgeving. Samenwerking in de grotere regio leidt dus tot:

- duidelijkheid aan alle partijen wat gebruikers en verstrekkers mogen verwachten van de gemeenten
- het voorkomen van het zgn. 'waterbedeffect' waarbij jongeren zich verplaatsen naar locaties waar de handhaving minder streng wordt toegepast of de boetes lager zijn en drankverstrekkers makkelijker drank verstrekken;
- duidelijkheid over wat de bovenlokale handavingspartners (politie en openbaar ministerie) van de gemeenten in de regio kunnen verwachten.

De uitvoering van de preventie-activiteiten die voortvloeien uit de preventie- en handavingsplannen worden binnen Nuchter Verstand afgestemd en gemonitord. Daarnaast worden ervaringen en kennis uitgewisseld en daar waar een duidelijk meerwaarde is worden activiteiten regionaal opgepakt en uitgevoerd. Elk jaar wordt een jaarplan opgesteld.

Nuchter Verstand heeft een ambtelijke stuurgroep, bestaande uit ambtenaren volkgezondheid en OOV, de GGD regio Utrecht en Jellinek. De GGDrU heeft het projectleiderschap. Voor de uitvoering van gezamenlijke activiteiten is een jaarlijks activiteitenbudget beschikbaar van € 5.000,- . Dit wordt gefinancierd door de tien gemeenten, aan de hand van een verdeelsleutel op basis van het aantal jongeren in de gemeente.

6.2 Samenwerkingsconvenant Toezicht en Handhaving

Sinds 2016 is er ook op het gebied van handhaving en toezicht regionale samenwerking en kennisuitwisseling. Dit betreft 13 gemeenten in de regio Utrecht, namelijk Houten, Vianen, Nieuwegein, IJsselstein, Montfoort, Lopik, De Ronde Venen, Stichtse Vecht, Zeist, Bunnik, Utrechtse Heuvelrug en Utrecht. Het doel van de samenwerking is tweeledig, namelijk zowel kennisuitwisseling als personele uitwisseling van de Boa's. De afspraken rondom de samenwerking zijn vastgelegd in een samenwerkingsconvenant.

Twee keer per jaar wordt er een kennisuitwisseling georganiseerd. De personele uitwisseling van de Boa's is gestart in 2017. Daarnaast is er een regionale poule van mysteryguests die tot stand is gekomen door samenwerking met de ROC's in de regio.

Bijlage 1 Minimale Wettelijke vereisten Preventie- en Handhavingsplan

3.1. Wettelijke verplichtingen

In de Drank- en Horecawet is opgenomen dat de gemeenteraad iedere vier jaar een *Preventie- en handhavingsplan alcohol* vaststelt (artikel 43a DHW). Dit plan bevat de hoofdzaken van het beleid dat zich richt op de preventie van alcoholgebruik -met name onder jongeren- en de handhaving van de wet. Het plan kan tussentijds worden gewijzigd. Er dient sprake te zijn van een samenloop met de lokale Nota Gezondheidsbeleid.

De wet bevat de volgende verplichtingen ten aanzien van de inhoud van het *Preventie- en handhavingsplan alcohol*

- a. Wat de doelstellingen zijn van het preventie- en handhavingsplan.
- b. Welke acties ondernomen worden om alcoholgebruik te voorkomen, met name onder jongeren en al dan niet in samenhang met andere preventieprogramma's vanuit de Wet Publieke Gezondheid (artikel 2, tweede lid, onderdeel d).
- c. De wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd en welke handhavingsacties in de door het plan bestreken periode worden ondernomen.
- d. Welke resultaten in de door het plan bestreken periode minimaal behaald dienen te worden.

In de memorie van toelichting¹ is ten aanzien van het preventie- en handhavingsplan alcohol het volgende opgenomen:

Ten aanzien van **alcoholpreventie** wordt bepaald dat het plan de volgende elementen bevat:

- de hoofdzaken van het preventiebeleid alcohol, met name richting jongeren (hier kan bijvoorbeeld gemeld worden op welke subdoelgroepen het beleid zich richt);
- de doelstellingen van het preventiebeleid alcohol;
- welke acties worden ondernomen (specifiek gericht op alcoholpreventie of in samenhang met andere preventieprogramma's, met inbegrip van programma's voor de gezondheidsbevordering).

Ten aanzien van **handhaving** wordt bepaald dat het plan de volgende elementen bevat:

- de hoofdzaken van het handhavingsbeleid;
- de doelstellingen van het handhavingsbeleid;
- de wijze waarop het handhavingsbeleid wordt uitgevoerd (hier kan bijvoorbeeld gemeld worden met welke (buur)gemeenten wordt samengewerkt);
- welke handhavingsacties in de door het plan beschreven periode worden ondernomen.

---

¹ Kamerstukken II 2011/12, 33 341, nr. 3, p.11.

Bijlage 2   Landelijke Evaluatie Drank- en Horecawet 2016

Aankoop pogingen door jongeren

Uit onderzoek blijkt namelijk dat het aantal jongeren dat pogingen doet om alcohol te kopen flink is gedaald in de periode van 2011 tot 2015. Het aantal 14-15 jarigen dat wel eens alcohol koopt is gedaald van 9% in 2011 naar 1% in 2015 (pag. 8 Evaluatie DHW). Bij 16-17 jarigen is dit gedaald van 78% in 2011 naar 10% in 2015. De jongeren die alcoholhoudende dranken proberen te kopen, doen dit vooral in horecagelegenheden. Ook het aantal geslaagde aankoop pogingen door 16-17-jarigen is het hoogste in de horeca.

Naleving leeftijdsgrens

Er zit een stijgende lijn in de naleving van de leeftijdsgrens door alcoholverstrekkers. Vooral de gemiddelde naleving bij aankoop pogingen van 15-jarigen laat sinds 2011 een stijging zien: in 2011 was dit nog 28,2% gemiddeld, in voorjaar 2016 was dit verbeterd naar 73,9%. Er bestaan echter grote verschillen in de naleving tussen verschillende verkoop-kanalen. De ketensupermarkten en de slijterijen hebben de naleving redelijk op orde, het thuisbezorgkanaal scoort het slechts met 2%. De horeca, cafetaria en sportkantine's scoren daar tussenin met resp. 26,6%, 28,65 en 16,7%. Bij deze kanalen is de naleving nog lang niet op orde.

Inrichtingseisen

Uit de evaluatie blijkt dat bij gemeenten en alcoholverstrekkers veel onduidelijkheid is over de eisen waarin inrichtingen moeten voldoen. Dit komt vooral doordat enkele eisen overlappen met eisen in het Bouwbesluit, beiden geven echter een verschillende invulling.

Blurring

De afgelopen jaren hebben diverse gemeenten geëxperimenteerd met blurring. Vanuit gezondheidsperspectief wordt blurring gezien als een negatieve ontwikkeling; alcoholverslaafden, ex-verslaafden en jongeren zouden juist gebaat zijn met een afname van het aantal verkooppunten en een aparte status voor het product 'alcoholhoudende drank'. Wetenschappelijk onderzoek hiernaar biedt echter voorlopig nog geen harde conclusies.

Toezicht

Uit landelijke cijfers blijkt dat gemeenten steeds meer optreden wanneer alcoholverstrekkers zich niet aan de wet houden. Het aantal geldboetes en waarschuwingen nam tussen 2013 en 2016 toe. Ook is er in deze periode een toename van het aantal door gemeenten uitgedeelde boetes, HALT-straffen en waarschuwingen aan jongeren.

Toekomstagenda

De komende jaren zal het ministerie van VWS inzetten op de volgende onderwerpen:

1. Blijvende inzet op normverandering over alcoholgebruik onder de 18 en rol van ouders hierbij (o.a. door de campagnes NIX18 en IkPas)
2. Blijvende inzet op voorkomen alcoholgebruik onder jongeren, met name het bingedrinken onder jongeren en jongvolwassenen (18-24), door o.a. campagnes en blijvende inzet op naleving van de regelgeving.
3. Bewustwording over de schadelijkheid van alcohol, met name over de relatie tussen alcohol en hart- en vaatziekten en kanker
4. Modernisering van de DHW: daar waar onnodige (inrichtings)eisen worden gesteld aan ondernemers wordt de wet aangepast
5. Mogelijkheden verkennen om toezicht op verkoop van alcohol via internet en verbod op prijsacties te centraliseren.

Bijlage 3 Cijfers alcohol- en drugsgebruik

Fig. 1 Alcoholgebruik in de afgelopen 4 weken onder 13-17 jarigen in de regio Utrecht

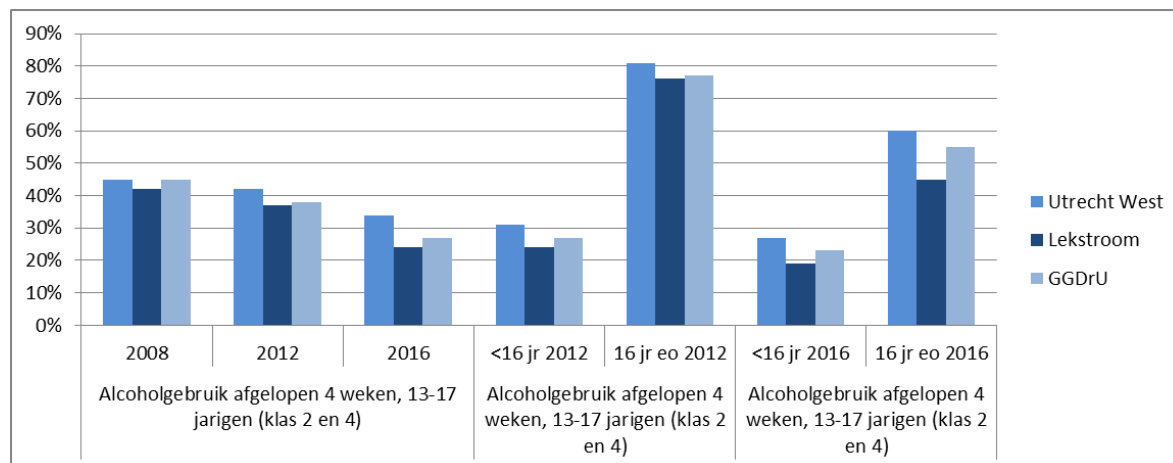

Fig. 2 Binge-drinken en dronken of aangeschoten geweest

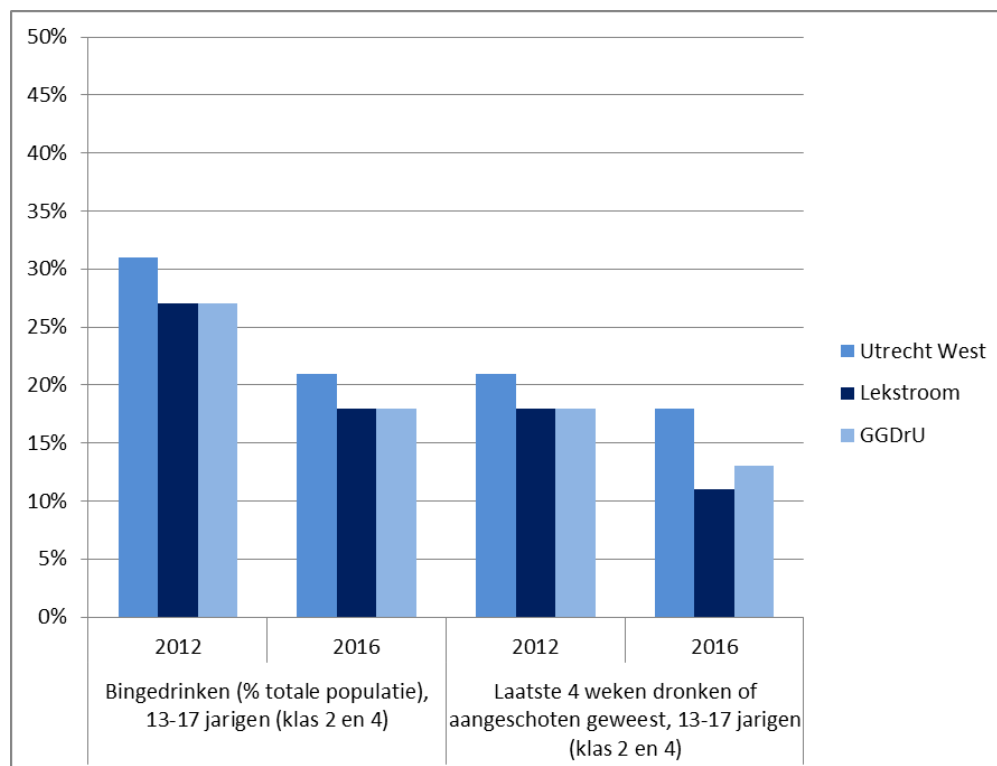

Fig. 3 Opvattingen ouders ten aanzien van alcoholgebruik van hun eigen kinderen

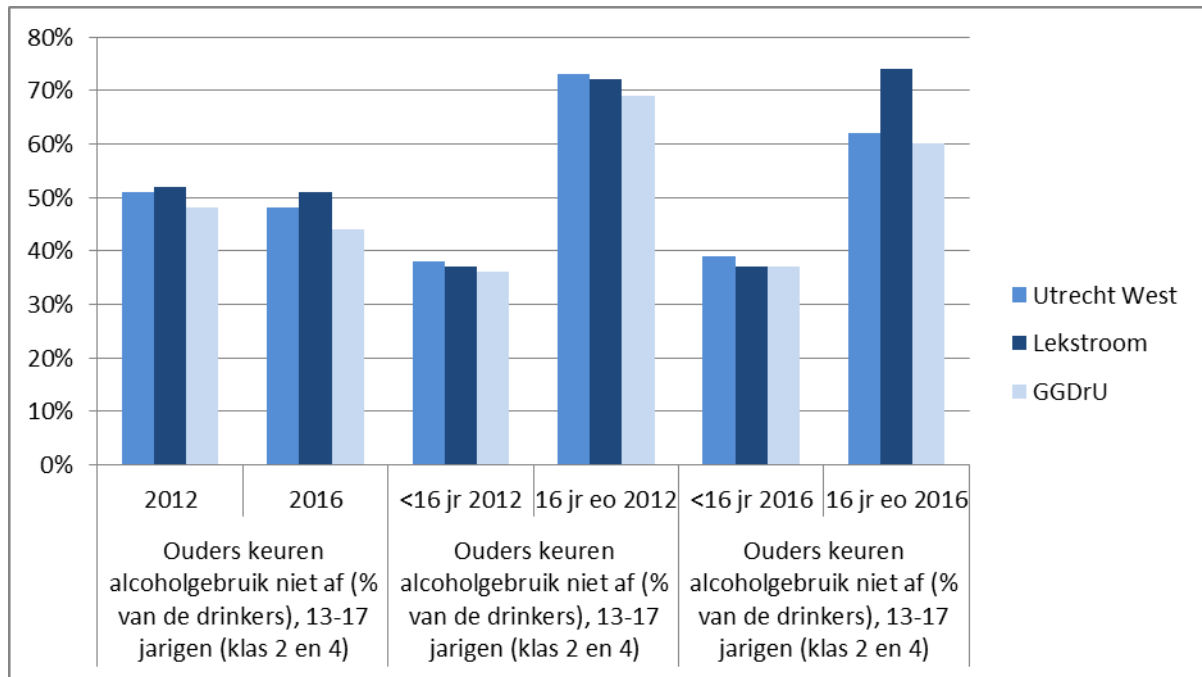
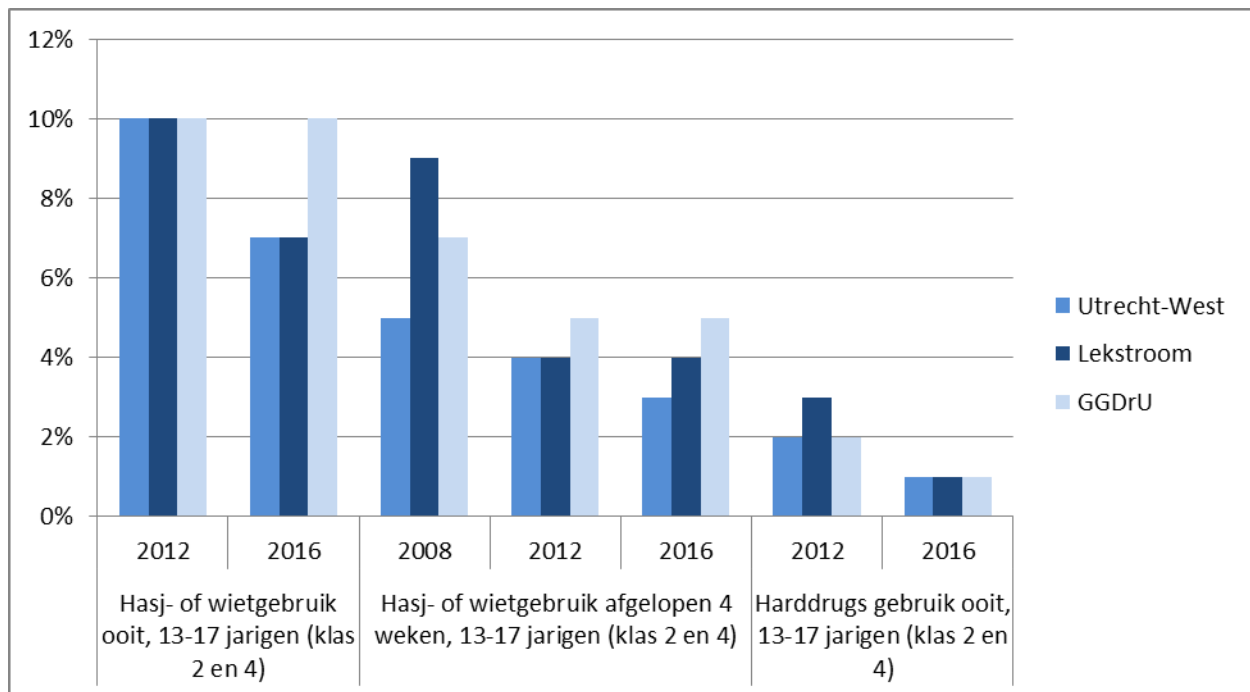

Fig. 4 Drugsgebruik door 13-17 jarigen in de regio Utrecht

Bijlage 4 Evaluatie Preventie- en Handhavingsplannen 2014–2017

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
Zijn de voorgenomen maatregelen op gebied van PREVENTIE uitgevoerd?	<p>Ouderavonden georganiseerd door Chris en Voorkom / Jellinek</p> <p>IkPas</p> <p>Er zijn geen initiatieven van ouders ontstaan.</p> <p>Voorlichting VO: Preventielessen door Chris en Voorkom.</p> <p>Voorlichting/publiek draagvlak op diverse manieren aan gewerkt: IkPas, krant, met jongeren in gesprek door jongerenwerk, etc.</p> <p>Extra pubercontactmoment GGDrU is onderdeel van reguliere aanpak.</p> <p>Nieuwegeinse scholen zijn alcoholvrij. Alcohol- en drugsbeleid van de scholen kan nog wel verder versterkt worden. Dit hopen we te bereiken via DGSG door Jellinek. Prio vanuit scholen hiervoor is beperkt.</p>	<p>Samenwerking heeft meer regionale focus gekregen. Met sommige partners is lokale samenwerking geïntensiveerd (sport, jongerenwerk, Voorkom), maar met andere niet (scholen, CJG).</p> <p>Preventielessen op scholen zijn uitgevoerd. Betrekken van ouders lastig.</p> <p>Alcoholpreventie bij sportkantines heeft volop aandacht.</p> <p>Jongerenwerk heeft aandacht voor het thema, geen zicht op contacten jongerenwerk met verslavingszorg.</p> <p>Voorlichting ouders via website CJG nog niet gerealiseerd o.a. door ontwikkelingen bij CJG. Met komst Sociaal Team is CJG verdwenen. Ouders bereiken blijft lastig, idee om Moedige</p>	<p>Maatregelen zoals beschreven in PHP zijn uitgevoerd.</p>	<p>Niet gekozen voor het opstellen van regels maar het creëren van bewustwording dmv informatieverstrekking.</p> <p>Sportverenigingen en kantines zijn bezocht: voetbal, tennis en sporthallen.</p> <p>4 Café's zijn bezocht.</p> <p>Supermarkten zijn niet bezocht, staat gepland voor 2018.</p> <p>2 tentfeesten en café's zijn bezocht ikv van NIX18.</p> <p>Stichting Voorkom heeft PO-scholen bezocht, groep 7 en 8. Ook is tweejaarlijks een ouderavond georganiseerd.</p>	<p>Maatregelen zoals beschreven in PHP zijn uitgevoerd.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
	<p>Aandachtspunt hoe we dit kunnen versterken.</p> <p>Bij jongerenwerk ideeën voor frisfeest, heeft niet tot realisatie geleid.</p> <p>Door the Pit wordt er wel een feest georganiseerd zonder alcohol voor 14-16 jaar. In 2016 project 'Wie is de baas' op 3 VO-scholen in Nieuwegein (initiatief van gemeente en theater de Kom) ; leerlingen gingen aan de slag met het thema verslaving in 3 creatieve disciplines (theater, muziek en fotografie).</p> <p>Aantal iva's georganiseerd en aantal sportverenigingen bereikt. Is blijvend aandachtspunt. Meer inzetten op handhaving in combinatie met voorlichting en ondersteuning. Nu te vrijblijvend en 'pakkans' te klein.</p> <p>Rond thema drugs is er een netwerkbijeenkomst geweest. Staat ook in 2018 op agenda.</p>	<p>Moeders hierin te positioneren.</p>			

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
	Ook rond IkPas veel samengewerkt met professionals.				
<p>Op welke prioriteiten tav PREVENTIE is ingezet?</p> <p>Zijn hier veranderingen in geweest?</p>	<p>Voorlichting en educatie aan jongeren en ouders.</p> <p>Sportverenigingen.</p> <p>Inzet PO leerlingen is verschoven naar weerbaarheid breed ipv middelengebruik.</p>	<p>Alcoholvrije omgeving voor jongeren; ouderbetrokkenheid stimuleren, maar komt mondjesmaat van de grond.</p> <p>Door wetswijziging is alcoholvrije schoolfeesten geen issue meer.</p> <p>Veel geïnvesteerd in sportkantines; geresulteerd in convenant met alle verenigingen met eigen sportkantine, met ondersteuning van Sportpunt.</p> <p>Voorlichting en Educatie: Aandacht in BaO verschoven naar weerbaarheid. In VO wel specifieke preventielessen, maar discussie over nut en noodzaak hiervan.</p> <p>Vergroting bewustwording via</p>	<p>Prioriteit lag bij jeugd tussen 13 en 18 jaar en hun ouders.</p>	<p>De aandacht is verschoven van alcohol (2014/2015) naar drugs (2016/2017) als gevolg van wensen van college en raad. De bewustwordingscampagne mbt alcohol is onverminderd doorgezet. Daarnaast is, met transitie sociaal domein op de achtergrond, meer ingezet op outreachend werken en preventieve en vroegsignalerende gesprekken mbt drugsgebruik.</p>	<p>Prioriteit lag vooral bij jongeren en preventieprogramma's.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
		<p>IkPas, convenant Sport en Moedige Moeders.</p> <p>Publiek/politiek draagvlak: Via IkPas, gesprekken met professionals. Politiek draagvlak voor thema niet gegroeid.</p> <p>Er is geïnvesteerd in de relatie met scholen en met sport op het thema alcohol.</p>			
Zijn de voorgenomen maatregelen op gebied van HANDHAVING uitgevoerd?	<p>De voorgenomen maatregelen zijn gedeeltelijk uitgevoerd.</p> <p>Prioriteiten gesteld op basis van plekken waar veel jongeren komen (cafetaria, sport). Supermarkten ook in eerste instantie, is gewijzigd omdat het hier redelijk goed op orde is.</p> <p>Toezichthouders werkten eerst ad hoc, nu met jaarplan. Boa's met juiste papieren (door vertrek van 2 boa's nu niet aanwezig). Continuïteit is aandachtspunt.</p> <p>Regionale uitwisseling</p>	<p>Vrijwel alle voorgenomen maatregelen op gebied van handhaving zijn uitgevoerd.</p> <p>Wel moeilijk om capaciteit vrij te maken voor regelmatige controles, als gevolg van verloop van personeel, ziekte, en prioriteit op andere onderwerpen bij de boa's.</p> <p>In 2014 1 bevoegde boa DHW met 0,2 fte voor DHW. Nu 2 boa's opgeleid, maar 1 weer vertrokken. In 2017 besloten alle boa's op te leiden om DHW-bevoegd te worden, zodat</p>	<p>De voorgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. Boa's worden ingehuurd waardoor we flexibel handhavingsacties kunnen organiseren.</p>	<p>Er zijn BOA's ingezet voor de uitvoering basiscontroles. Sportverenigingen en kantines zijn bezocht: voetbal, tennis en sporthallen. 4 Café's zijn bezocht.</p> <p>De supermarkten zijn in 2018 aan de beurt.</p>	<p>Doel was om minimaal 1x per 5 jaar een integrale controle uit te voeren bij alle alcoholverstrekkers op regels van de DHW, APV en geldende vergunningen/ontheffing en. Dit is vastgelopen en gestart met verkenning om integrale controles weer vlot te trekken.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
	<p>van boa's is aanwinst. Wens voor 2018/2022: regionale acties en daarover communiceren. Regelmatig gecommuniceerd over controles, bijv. in actieweek nix18. Dit werkt goed.</p> <p>Aandachtspunt: vergunningen actueel houden. Blijvende aandacht hiervoor nodig, ook sportverenigingen hierin meenemen.</p> <p>Controle van jongeren op straat en uitdelen van boetes gebeurt nauwelijks.</p> <p>Werkwijze Halt Boete of Kanskaart is niet doorgegaan.</p>	<p>structureel ingezet kan worden op toezicht.</p>			
<p>Op welke prioriteiten tav HANDHAVING is ingezet?</p> <p>Zijn hier veranderingen in geweest?</p>	<p>Bijzondere aandacht voor plekken waar relatief meer jongeren komen, supermarkten, cafetaria en sport.</p> <p>Minder aandacht voor supermarkten vanwege positieve resultaten controle.</p>	<p>Vooral ingezet op leeftijdscontroles bij sportverenigingen. Was hoogste prioriteit en is dat nog steeds. Verder veel slijterijen gecontroleerd.</p>	<p>Vooral ingezet op controles horeca, sportverenigingen, detailhandel en evenementen. Er zijn geen veranderingen ontstaan tijdens de beleidsperiode.</p>	<p>Prioriteit is verschoven naar drugsgebruik. Er hebben rioolonderzoeken plaatsgevonden om het gebruik in kaart te brengen, er zijn profielschetsen opgesteld om gebruikers in beeld te brengen en er is een begin gemaakt met maken gebiedsanalyses en doen van observaties</p>	<p>Oktober gestart met meer structurele aanpak ism vergunningverleners.</p> <p>Klachten gerelateerd aan overlast worden onderzocht. Bij hardnekkige klachten start de boa met een constateringsrapport een bestuurlijk traject.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
				op locaties (identificeren hot spots).	Tijdens reguliere controles is ook leeftijdscontrole gedaan.
<p>Heeft er een risico-afweging plaatsgevonden?</p> <p>Wat zijn de ervaringen hiermee?</p>	<p>Ja, gekeken naar plekken waar relatief veel jongeren komen: cafetaria's en sport.</p> <p>Is bijgesteld: op basis van positieve resultaten controles minder toezicht bij supermarkten.</p>	<p>Ja, op basis van model ontwikkeld in lekstroom-regio. Wegingsfactoren sluiten echter niet aan op Houtense situatie.</p> <p>Wegingsfactoren waren: gezondheid, leefbaarheid /openbare orde, ruimtelijke kwaliteit, oneerlijke concurrentie. Gewenste wegingsfactoren: veel 16-20jarig publiek, gemengd publiek (jong/oud), alcohol per kan of all-in prijs. Ook zouden we bedrijfstypen (deels) op die manier willen indelen.</p>	Nee, was geen onderdeel van ons PHP.	Niet bekend	Nvt

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
<p>Is er gewerkt met mystery shoppers? Zo ja, met welke ervaringen?</p>	<p>Ja, gewerkt met stagiaires die 18+ waren. Werkte goed.</p> <p>Wel enige weerstand hierop gekomen (uitlokking). Maar indruk dat er wel draagvlak voor is binnen gemeente.</p>	<p>Ja, naar ons idee enige manier om te kunnen controleren of leeftijdsgrenzen worden nageleefd. Houten heeft niet veel horeca en boa's worden snel herkent. Na controles met mysteryshoppers meer overtredingen dan na controle met alleen boa's.</p> <p>Supermarktbranche heeft goede maatregelen getroffen om overtredingen te voorkomen, geen overtredingen geconstateerd. Sportverenigingen hebben het 't minst op orde. Door gebruik van barvrijwilligers en veel gemengd publiek lastig om leeftijdsgrenzen goed na te leven.</p>	<p>Ja, bij controle naleving leeftijdsgrenzen. Ervaringen zijn goed.</p>	<p>Ja, bij voetbalkantines. Er is geen misbruik gesignaleerd.</p>	<p>Ja, in 2012; uitgevoerd in Utrecht West. Hieruit kwam naar voren dat 17% van de bezochte drankverstrekkers in Woerden de wet juist naleefde. Gemeente streeft naar correcte naleving van de wet door elke drankverstrekker.</p>
<p>Zijn er sancties opgelegd?</p> <p>Is er gewerkt met de uniforme sanctioneringstabel?</p>	<p>Nee, wel waarschuwingen.</p>	<p>Ja. Wel bleek dat boete voor 'niet op juiste wijze vaststellen van de leeftijd van een klant' bij volwassenen niet in verhouding was. Er wordt immers niet aan een jongere geschonken. Daarom een lagere</p>	<p>Nee, alleen waarschuwingen. Daarbij zijn wij na overtredingen altijd het gesprek aan gegaan met organisaties waarbij een overtreding was geconstateerd.</p>	<p>Nee, alleen waarschuwingen en opdracht om 'nalatigheid' binnen een maand op te lossen. Te denken valt aan het aanbrengen van de stickers op voordeur, etc.</p>	<p>Bij overtredingen wordt er gehandhaafd conform de sanctietabel.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
		<p>(gestaffelde) dwangsom ingevoerd voor die overtreding. Bij 1^e overtreding wordt het dwangsombesluit genomen, bij 2^e overtreding een dwangsom van €250,- bij 3^e en 4^e binnen een jaar volgt een dwangsom met verhoging van resp. 50% en 100%.</p> <p>In 2015 -2017 12 dwangsombesluiten voor het niet naleven van de controle op leeftijdsgrenzen of het niet aanwezig zijn van leidinggevenden. Dwangsombesluiten hebben nog niet geleid tot het daadwerkelijk innen van dwangsommen.</p>			
Is er gewerkt met de uniforme (regionale) sanctioneringstabel?	Ja. Wel lastig dat geen onderscheid wordt gemaakt tussen kleine vs grote overtredingen. Bij kleine overtredingen wil je niet te snel een boete opleggen maar overtreeders de kans geven om dit te herstellen/in orde te maken.	Ja. Wel is de tabel aangepast aan Houten voor wat betreft de artikelen uit de APV.	Ja, maar nog geen gebruik van gemaakt.	Nvt, er zijn geen sancties opgelegd.	Ja

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
Zijn er lokale cijfers beschikbaar over de naleving van de leeftijdsgrens door alcoholverstrekkers?	Ja, wordt wel bijgehouden, maar aantallen zijn te klein om uitspraken over te doen.	Nee, wij kunnen geen betrouwbare cijfers over het naleefpercentage leveren.	Ja, door middel van rapportages van de boa's.	Geen cijfers bekend. Wel kwalitatief onderzoek laten uitvoeren op gebied van drugsgebruik.	Nvt
Samenwerking Preventie en Handhaving	<p>Ja. Regelmatig overleg tussen beleidsmedewerker toezicht en handhaving en beleidsmedewerker preventie.</p> <p>1x per maand horeca overleg waarin ook beleidsmedew. Economische zaken/horeca en collega's vergunningverlening deelnemen.</p> <p>Signalen nav controles worden intern gedeeld.</p> <p>Samenwerking kan verbeterd worden bijv. richting sportverenigingen. Hier kan rol weggelegd zijn voor buurtsportcoaches.</p> <p>Geen vast overlegmoment voor bestuurlijke afstemming. Afstemming wanneer</p>	<p>Preventie en handhaving weten elkaar te vinden en proberen elkaar zo goed mogelijk te informeren, maar samenwerking is nog geen vanzelfsprekendheid. Voor interne afstemming wordt cyclus van NV-bijeenkomsten aangehouden.</p> <p>Er vindt bestuurlijke afstemming plaats als daar aanleiding toe is.</p>	<p>Er is samenwerking tussen preventie en handhaving. Er is geen vast overlegmoment, er vindt overleg plaats als het nodig is.</p> <p>Er is bestuurlijke afstemming als daar aanleiding toe is.</p>	<p>Ja, er is intensieve samenwerking. Dit is wel bemoeilijkt door veel personeelsverloop in 2017.</p> <p>Alle maatregelen zijn in gezamenlijkheid opgepakt.</p> <p>Er is bestuurlijke afstemming 1x per 6 weken.</p>	<p>Nee, preventie en handhaving zijn aparte onderdelen tussen aparte teams.</p> <p>Er is geen (vast) overleg tussen preventie en handhaving.</p> <p>Het is niet bekend of er bestuurlijke afstemming plaats vindt.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
	nodig.				
Gezamenlijke acties?	<p>Ja, rond IkPas en themaweek Nix18.</p> <p>Eenmalig informatie avond voor sportverenigingen, met info van GGD, theater van Jellinek en toelichting van boa's. Lage opkomst, maar inhoudelijk wel geslaagd.</p>	<p>Nix zonder ID</p> <p>Alcohol en reclame-uitingen besproken</p> <p>Alcohol in relatie tot evenementen: folder wordt gebruikt.</p>	<p>Ja, informatie avond voor sportverenigingen.</p> <p>IkPas</p>	Ja, geldt voor alle maatregelen.	Nee
Worden signalen vanuit handhaving gebruikt als input voor (preventie)beleid?	Ja. Extra aandacht voor partijen waarvan na controle is gebleken dat zij zich niet aan de regels houden, bijv. sport.	Nog te weinig.	Zeker, als dat nodig is wel.	Specifieke signalen uit concrete casussen waren er niet en hebben niet geleid tot bijstelling van preventief beleid. Dit komt ook door vele personele wisselingen.	Nog niet voorgekomen.

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
Successen?	<p>Integrale aanpak</p> <p>Het is echt een actieplan.</p> <p>Regionale activiteiten hebben meerwaarde.</p>	<p>Convenant sport en alcohol</p> <p>Samenwerkingsconvenant handhaving; personele uitwisseling van DHW boa's en kennisuitwisseling</p> <p>Inzet mysteryguests</p> <p>Aanpassing schenktijden in APV (paracommercie mag niet voor 13.00 uur alcohol verstrekken)</p>	<p>Het creëren van bewustwording bij drankverstrekkers. In minder grote mate maar wel een kleinere groep bij de ouders nav de toneelvoorstelling. In ieder geval is er ruimte om over drank en jongeren en gebruik van drank door ouders in gesprek te gaan.</p>	<p>Er is sterk ingezet op bewustwording. We hebben weerstand gesignaleerd mbt nieuwe wetgeving tav leeftijdsgrenzen alcoholgebruik, maar gaandweg is men zich belang en eigen verantwoordelijkheid gaan realiseren.</p> <p>Zonder inzet gemeente zouden scholen geen aandacht (kunne) geven aan alcoholgebruik onder jongeren. Daarom goed dat we dit hebben aangeboden.</p>	<p>Er wordt minimaal 1x per jaar bij cafe's/ bars in de avond-/nachten gecontroleerd op de aanwezigheid van een leidinggevende, én of barpersoneel aan een reeds beschonken persoon wordt geschonken.</p>
Verbeterpunten	<p>Doelgericht werken; niet alle regionale activiteiten kwamen even snel van de grond.</p> <p>Intensievere samenwerking tussen preventie en handhaving.</p>	<p>Afstemming tussen preventie en handhaving mag meer uitgroeien naar samenwerking. Formatie blijft daarbij een aandachtspunt. Bestuurlijk draagvlak is ook een aandachtspunt.</p>	<p>Is misschien niet direct een verbeterpunt, maar ik zie graag realistische doelstellingen in het nieuwe PHP. Daarbij is een plan specifiek op lokale wensen wenselijk.</p>	<p>Wens is om meer projectmatig te werken waarbij activiteiten meer vanuit concrete doelen worden ingegeven.</p> <p>Belangrijk verbeterpunt is versterken van casuoverleg beroepskrachten tav drugsgebruik onder jongeren.</p> <p>Er bestaat twijfel over effectiviteit IkPas. Beeld bestaat dat kleine groep hieraan deelneemt, en niet de groep die we</p>	<p>Samenwerking bevorderen tussen ambtenaren handhaving en preventie.</p>

	Nieuwegein	Houten	De Ronde Venen	Lopik	Woerden/ Oudewater
				<p>willen bereiken, nl. ouders van kinderen in leeftijd van 12-18 jaar.</p> <p>Veel vragen over rol gemeente tav bewustwording. Veel activiteiten werden voorafgaand aan 2014-2017 ook al aangeboden, vraag is wat echt nieuw is en of bewustwording zonder inzet van gemeente niet ook had plaats gevonden.</p>	
Prioriteiten voor komende beleidsperiode?	<p>Deskundigheidsbevordering professionals op gebied van alcohol en drugs</p> <p>Beter bereiken van ouders (actief samenwerken met ouders?)</p> <p>Drugsgebruik</p> <p>Scholen, DGSG</p> <p>Sportverenigingen</p> <p>Meer (regionale gezamenlijke?) controles en ook lef hebben om te sanctioneren.</p>	<p>Prioriteiten blijven grotendeels gelijk.</p> <p>Sportverenigingen</p> <p>Ouderbetrokkenheid.</p> <p>Horeca waar onbepaald gegeten en gedronken kan worden.</p>	<p>Sportkantines</p> <p>Ouders van jongeren</p>	<p>Casusoverleg beroepskrachten mbt drugsgebruik onder jongeren.</p> <p>Uitvoeren controle tentfeesten en supermarkten.</p> <p>Organiseren workshop 'Help mijn kind gaat uit'.</p>	

Bijlage 5 Effectieve interventies

Doelgroep	Interventie	Bijzonderheden	Pijlers
Ouders	Voorlichting Jellinek met theater of Theater Playback over alcohol en drugs en andere onderwerpen http://www.tgplayback.nl/aanbod	Voor en door ouders georganiseerd	Voorlichting en draagvlak
	Ouderavond "help mijn kind gaat uit" wordt georganiseerd door het Trimbos Instituut en Victas i.s.m. TivoliVredenburg. Met filmpjes en info wat doet XTC en tips voor ouders, wat werkt en wat zijn valkuilen https://www.tivolivredenburg.nl/agenda/trimbos-help-mijn-kind-gaat-uit-16-01-2017/	hoe je als ouder nog steeds invloed kan hebben op jongeren interactieve en uitdagende manier discussie met ouders omgaan met deze fase in de puberteit.	Voorlichting en draagvlak
	Ik Pas. www.IkPas.nl	Bewust wording voor ouders hoe om te gaan met eigen alcoholgebruik en voorbeeld functie	Voorlichting en draagvlak
	https://www.jellinek.nl/familie-en-omgeving/ouders-en-opvoeders/chat/	Ouders en familie kunnen chatten met vragen over alcohol en middelen gebruik	Voorlichting en draagvlak
	https://www.jellinek.nl/familie-en-omgeving/ouders-en-opvoeders/opvoedingsinformatie/	Filmpjes hoe het zit met puberbrein en alcohol/genotmiddelen	Voorlichting en draagvlak
Scholen en jongeren	Preventie Alcoholgebruik Scholieren (PAS) van Trimbos https://www.loketgezondleven.nl/leefstijlinterventies/interventies-zoeken/1403031	Ouder en leerlingen interventie op VO	Voorlichting en draagvlak
	Preventieprogramma De gezonde school en genotmiddelen https://www.dsqg.nl/professionals	Maakt onderdeel uit van methodiek de Gezonde school Ook ouderactiviteiten en	Voorlichting en draagvlak Beleid en

Doelgroep	Interventie	Bijzonderheden	Pijlers
		e-learnings voor in de klassen. Afstemming op VO, Speciaal voorgezet onderwijs, praktijkscholen en MBO	regelgeving
	De interventie Adviesgesprek Alcohol Jongeren door Verslavingszorg, op basis van signalering via contactmoment JGZ	Individueel na signalering Mogelijke rol Jellinek	Voorlichting en draagvlak
	Motiv-4	Laagdrempelig gesprekkentraject voor jongeren van 14 t/m 24 jaar die in de problemen dreigen te raken door middelengebruik, gokken of gamen.	Voorlichting en draagvlak
	Gezond Schoolvignet thema roken, alcohol en drugspreventie https://www.gezondschool.nl/voorgezet-onderwijs/gezondheidsthemas-en-criteria-vignet/roken-alcohol-en-drugspreventie	Integrale interventie op school gericht op gezondheidseducatie, fysieke en sociale omgeving, signaleren en beleid op school.	Voorlichting en draagvlak Beleid en regelgeving
	Frise Start Frise start bestaat uit een lesprogramma in de brugklas Vo en een bijbehorende ouderavond. https://www.dqsg.nl/images/upload/Documenten/VO/AF1397_Factsheet_FriseStart_2016.pdf	sluit aan op de ontwikkeling die leerlingen doormaken als zij naar het VO, moment om preventieprogramma's gericht op roken, alcohol drinken en blowen uit te voeren.	Voorlichting en draagvlak
	https://www.dqsg.nl/scholen/dqsg-vo/in-charge vier lessen en een applicatie voor de Smartphone: de 7-days challenge. Tijdens de lessen denken leerlingen na over verleidingen en de risico's van verschillende gevaarlijke verleiders, zoals alcohol. De leerlingen leren wat het belang is van wilskracht en op welke manier je wilskracht kunt trainen. zij gaan zelf de slag met het trainen van hun eigen zelfcontrolevaardigheden om een zelf gekozen verleiding te leren weerstaan.	In Charge is een lespakket voor leerlingen vanaf 16 jaar. gericht op het trainen van zelfcontrole waardoor jongeren beter in staat zijn	Voorlichting en draagvlak

Doelgroep	Interventie	Bijzonderheden	Pijlers
		verleidingen (zoals middelengebruik) te weerstaan.geschikt voor de bovenbouw van het VO (Havo/VWO) als voor de eerste twee leerjaren van het MBO (niveau 3 en 4).	
	https://www.dqsg.nl/ouders/nix18 Nix18 campagne	De NIX18-campagne VWS en partners (waaronder het Trimbos-instituut) om de sociale norm 'niet drinken en roken tot je 18e' te versterken. richt op de omgeving van jongeren. Iedereen moet het normaal gaan vinden dat jongeren niet voor hun 18e jaar gaan drinken en roken.	Voorlichting en draagvlak Toezicht en handhaving
	https://www.dqsg.nl/scholen/dqsg-mbo/signaleren	E-learnings voor docenten van VO en MBO en VSO en PRO over signaleren van alcohol en drugsgebruik	

Bijlage 6   Literatuurlijst

Alcoholmanifest, www.alcoholmanifest.nl, van Bakkum et al., 2016

Babor T F et al. (2010). *Alcohol no ordinary commodity*, Oxford: University Press, 2010

Goossens F X, Frijns T, van Hasselt N E, van Laar M W, (2013). *Het grote Uitgaansonderzoek 2013*. Trimbos Instituut, Utrecht.

Hibell B, Andersson B, Bjarnasson T, Ahlström S, Balakireva O, Kokkevi A & Morgan M (2004). *The 2003 ESPAD Report, Alcohol and Other Drug use Among Students in 35 European Countries*, CAN, Stockholm, Sweden.

Koning I M, van den Eijnden R J, Engels R C, et al. (2011). *Why target early adolescents and parents in alcohol prevention? The mediating effects of self-control, rules and attitudes about alcohol use*. *Addiction*, 106 (3), 538 – 546.

Kruize A, Schoonbeek I, Bieleman B (2016). *Zicht op toezicht, onderzoek stand van zaken lokaal toezicht naleving DHW voorjaar 2016*, IntraVal, Groningen.

Verdurmen J, Monshouwer K, Dorsselaer S. van, Lokman S, Vermeulen-Smit E, & Vollebergh W, (2012). *Jeugd en riskant gedrag 2011: Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Utrecht: Trimbos Instituut.

WHO, *Global Status Report on Alcohol and Health*, 2011

GGD regio Utrecht

Postbus 51
3700 AB Zeist

T 030 608 608 6
E info@ggdru.nl
I www.ggdru.nl

Uitgave
© GGD regio Utrecht
mei 2018

